

ULUSLARARASI İKTİSAT

KISAÖZET

IKT210U

1.ÜNİTE-ERKEN DIŞ TİCARET TEORİLERİ

MERKANTİLİZM VE DIŞ TİCARET

Merkantilizm, Amerika'da altın ve gümüş madenlerinin bulunmasından sonra 16. ve 18. yüzyıllar arasında ortaya atılan, devletin asıl zenginliğinin değerli madenlerden oluştuğunu ileri süren ve korumacı bir dış ticaret politikasını savunan bir iktisadi öğretilerdir. Merkantilizm, tüccar zihniyeti demektir ve bu görüşü açıklayanlar genellikle tüccarlardır. Merkantilistler dış ticarete, özellikle de ihracata büyük önem vermişlerdir. Çünkü altın girdilerinin buradan sağlandığını düşünmekteydiler. Dış ticaret politikasının ana amacı, ihracatı teşvik yoluyla altın birikimini, dolayısıyla ülkenin servetini ve gücünü artırmaktır.

Merkantilistler, ödemeler bilançosu Fikrini geliştirmişler ve daima fazla vermes gerektiğini savunmuşlardır. Bu fazla özellikle deniz aşırı ticaretle sağlanabilecektir. Daha fazla ihracat yapabilmek için güçlü bir deniz taşıma şlosunun olması gerekir. Bu yüzden güçlü bir ticaret şlosunun oluşturulmasına ağırlık vermiş, ticaret yollarının korunması için güçlü bir ordu ve donanmaya sahip olmak istemişlerdir.

FİZYOKRASI VE DIŞ TİCARET

Fizyokratlar, Fransa'da **1760-1770** yılları arasında bir okul olarak kendini göstermiştir. **1760-1770** yılları arasındaki bu dönem Merkantilistler ile klasik liberalizm arasındaki bir dönemdir ve çok kısa sürmüştür. Merkantilistlere bir tepki olarak kendini göstermiştir. Özellikle tıp doktoru olan **Quesnay**'in hazırladığı Ekonomik Tablo etrafında çalışmalar sürmüştür. Fizyokratlar dış ticareti, artık değer yaratmadığı için görmezden gelmişlerdir. Dış ticaret ile alınan bir mala karşılık eşit miktarda mal verildiği için ekonomide değişen bir şey olmadığını ve artık değer yaratılmadığını savunurlar. Fizyokratlara göre dış ticaret bilançosunun sürekli fazla vermesi imkânsızdır. Dış ticaret, malların uluslararası değiş tokuşudur. Alınan mal karşılığında eş değerde mal verilmektedir. Ayrıca fazla vererek ülkenin altın stokunun artırılması da zenginlik sayılmamaktadır.

KLASİK DIŞ TİCARET TEORİLERİNİN VARSAYIMLARI

Liberal düşünce, Merkantilizmin müdahaleci görüşlerine karşı bir tepki olarak, dış ticaret alanında tamamen farklı görüşler ileri sürmüştür. Doğada kıt ve sabit miktarda bulunan kaynaklar en verimli şekilde kullanılacaktır. Kıt ve sabit olan kaynaklar, iş bölümü ve uzmanlaşma sonucu daha verimli kullanılacak ve dünya serveti artırılacaktır. Artan servet ise ticaret yapan iki ülke arasında bölüşülecektir.

MUTLAK ÜSTÜNLÜKLER TEORİSİ

Mutlak Üstünlükler Teorisi, **Adam Smith** tarafından **1776** yılında ortaya atılmıştır. Teoriye göre, ülkeler kapalı ekonomi durumuna göre daha kârlı olduğu için dış ticaret yaparlar. İki ülkeli ve iki mallı bir modelde, bir ülke bir malı diğer ülkeye göre mutlak olarak daha verimli (ucuza) üretiyorsa o malın üretiminde uzmanlaşmalı ve üretim fazlasını ihraç etmelidir. A. Smith, Merkantilistlerin dünya servetinin sabit olduğu ve dış ticaret yapan iki ülke arasında çıkar çatışması olduğu şkrine karşı çıkmaktadır. **Smith'e göre**, dünya kaynakları sabittir ancak dünya serveti sabit değildir. Uluslararası iş bölümü ve uzmanlaşma ile dünya kaynakları daha verimli kullanılarak dünya serveti artırılabilir. Artırılan bu serveti, dış ticaret yapan her iki ülke bölüşür. Dış ticaret yapan iki ülke arasında çıkar çatışması yoktur.

RICARDO'NUN KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜKLER TEORİSİ

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi, 1817 yılında **David Ricardo** tarafından ortaya atılmıştır. Teori, Mutlak Üstünlükler Teorisi'nin geliştirilmesi şeklinde olmuştur. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'nin günümüzde de uluslararası ticaretin temelini oluşturduğu ve geçerliliğini sürdürdüğü kabul edilmektedir.

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'nin Eleştirisi

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'nin Ricardo versiyonunun önemli **eksikleri** şöyle sıralanabilir:

- ◆ Emek-Değer Teorisine Dayanır
- ◆ İş Gücü Hareketliliği Konusundaki Görüşleri Yanlıştır
- ◆ Emeği Homojen Kabul Etmiştir
- ◆ Ülkeler Arası İş Gücü Verimliliği Farklılıklarının Nedenleri Açıklanamamıştır
- ◆ Analizler Sabit Maliyetler Varsayımına Dayanır
- ◆ Analizler Tam Uzmanlaşma Varsayımına Dayanır
- ◆ Statik Analiz Yöntemi Kullanılmıştır, Dinamik Olaylar Açıklanamamıştır
- ◆ Analizler Sadece Arz Dikkate Alınarak Yapılmıştır, Talep Analize Katılmamıştır

FIRSAT MALİYETİ ANALİZLERİ

Ricardo'nun Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi'nin en çok eleştirilen yanlarından biri emek değer teorisine dayanmasıdır. Teoriyi eleştirenlere göre, emeğin yanında diğer üretim faktörleri de üretim maliyetlerini etkilemektedir. Bunlar dikkate alınmadığı sürece yapılan analizler geçersiz olacaktır. Bu eleştiri daha sonra neoklasik iktisatçılar tarafından fırsat maliyetleri yaklaşımı ile giderilmiştir. Klasik dış ticaret teorilerinin standart varsayımlarına göre dış ticaret analizlerinde para kullanılmaz. Bir malın maliyeti diğer bir mal cinsinden ifade edilir. Fırsat maliyeti yaklaşımının getirdiği bir diğer yenilik ise maliyetlerin ticaret yapan ülkelerin millî paralarıyla ölçülmesidir. Böylece millî paralarla da analiz yapılmaktadır.

ÜRETİM MALİYETLERİ VE DIŞ TİCARET

Toplumsal Farksızlık Eğrileri:

Uluslararası iktisat açısından bir bireyin tatmin düzeyi ile zevk ve tercihlerinin hangi mala yönelik olduğu fazla önem arz etmemektedir. Çünkü uluslararası ticarete bir bireyin tercihleri değil, bir toplumun tercihleri önemlidir. Bu yüzden de toplumsal farksızlık eğrilerine ihtiyaç vardır. Bir toplumun farksızlık eğrilerini elde edebilmek için çoğunluk kuralı uygulanır.

Sabit Fırsat Maliyetleri ve Dış Ticaret Dengesi:

Sabit fırsat maliyetleri, bir malın üretimi arttıkça birim başına maliyetlerin değişmemesidir. Dış ticarete açıldıktan sonra, ülkeler arasında faktör hareketliliği olmadığı için bu maliyet yapısının devam ettiği kabul edilir. Ancak serbest ticaret yapılmaya başlandığında hem üreticiler hem de tüketiciler uluslararası fiyatlarla karşılaşır. Diğer taraftan, karşılaştırmalı üstün olunmayan malın iç maliyetleri ise uluslararası fiyatlardan yüksek olacaktır.

Bu malları üreten yerli üreticiler zarar edecektir. Toplumsal farksızlık eğrisi paftasında bir ülke yatay eksenindeki malda karşılaştırmalı üstünlüğe sahipse bu ülkenin dönüşüm eğrisi ya da diğer adıyla üretim olanakları eğrisi yatay ekseninde daha uzun çizilmelidir. Çünkü bu ülkenin kaynakları bu malı üretmeye daha elverişlidir ve bu malı daha düşük bir maliyetle üretebilmektedir.

Artan Fırsat Maliyetleri ve Dış Ticaret Dengesi:

Artan fırsat maliyeti şartlarında, bir ülke karşılaştırmalı üstünlüğünün olduğu malın üretimini artırdıkça yani o malda uzmanlaştıkça, fırsat maliyetleri sürekli artacaktır. Bilindiği gibi tam istihdam şartlarında, bir malın üretimini artırabilmek için diğer malın üretimini azaltmak, kaynakları boşa

çıkarmak ve boşa çıkan kaynakları üretimi artırılacak mal sektörüne transfer etmek gerekir. Artan fırsat maliyeti şartlarında üretim, eksik uzmanlaşma ile sonuçlanır. Yani karşılaştırmalı üstün olunan maldan fazla miktarda üretilirken diğer maldan da az miktarlarda bile olsa üretilmeye devam edilmektedir. Dış ticarete açıldıktan sonra bir maldan uzmanlaşma başlayacaktır. Uluslararası ticaret söz konusu olduğunda FU uluslararası fiyat doğrusunu (dış ticaret haddi doğrusunu) çizmek gerekir. Bu ülke buğdayda karşılaştırmalı üstün olduğuna göre, demek ki bu malı uluslararası şartlardan daha ucuza üretmektedir. Ohalde uluslararası fiyat doğrusunu çizerken doğrunun yatay eksenle daha büyük bir açı (tan θ) yapmasına dikkat edilir.

Azalan Fırsat Maliyetleri ve Dış Ticaret Dengesi:

Azalan fırsat maliyeti şartlarında bir malın üretimini artırdıkça, diğer malın üretiminden azaltılacak miktarlar giderek azalır. Böyle bir durumun olabilmesi için, üretim sürecinde pozitif ölçek ekonomilerinin elde edilmesi gerekir. Ölçek ekonomileri kendi içinde içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılır. İçsel ölçek ekonomileri, üretim arttıkça, yani işletme ölçeği büyüdükçe, iş bölümü ve uzmanlaşmanın sonucunda verimlerin artmasıdır.

Birim başına düşen sabit maliyetler azalacağı gibi, iş bölümü sonucunda her faktör kendi yaptığı işte uzmanlaşacak, aynı kaynakla daha fazla mal üretebilecektir. Dışsal ölçek ekonomileri ise işletme dışından kaynaklanır. Azalan maliyet şartlarında, hangi malın üretimi artırılırsa o malın fırsat maliyetleri gittikçe düşer. Sonuçta o maldan karşılaştırmalı üstünlük elde edilir. Televizyon veya buğday üretimi üzerinden örne verdiğimiz uzmanlaşma televizyon veya buğday üretiminin hangisinde olursa olsun, üretim maliyetleri düşecektir.

KARŞILIKLI TALEP KANUNU VE TEKLİF EĞRİLERİ

Karşılıklı Talep Kanunu:

Karşılıklı Talep Kanunu John Stuart Mill tarafından ortaya atılmıştır. Karşılıklı Talep Kanunu'na göre, dış ticaret hadlerini belirleyen, ülkelerin birbirlerinin mallarına olan karşılıklı talepleridir. Bir ülke kendi malından vereceği belirli bir miktara karşılık, diğer ülkenin malından belirli bir miktar talep eder. Bir ülkenin ihraç edeceği mal karşılığında karşı ülkenin malından talep edeceği mal miktarını belirleyen ithal malına duyulan ihtiyacın şiddet derecesidir. Eğer ithal malına duyulan ihtiyacın şiddet derecesi yüksekse belli bir miktar ihraç malı karşılığında daha az ithal malı talep edilir.

Teklif Eğrileri:

Teklif eğrileri F.Y. Edgeworth ve A. Marshall tarafından geliştirilmiştir. Bu yüzden Marshall-Edgeworth teklif eğrileri veya Marshall eğrileri olarak da bilinirler. Teklif eğrisi, bir ülkenin ithal ettiği mal miktarları birer birim artırılırken, ithal ettiği her birime karşılık kendi malından teklif edeceği mal miktarlarını gösterir. Özetle, dış ticaret hacmi arttıkça ithal malının değeri düşecek, ihraç malının değeri ise artacaktır. Bu yüzden de bir ülke değeri gittikçe düşen ithal malına karşılık, değeri artan kendi ihraç malından daha az teklif edecektir.

Yatay Eksendeki Malı ihraç Eden Ülkenin Teklif Eğrisi:

Teklif eğrisi ülkenin iç maliyetlerinin üzerinde olacaktır. Çünkü hiçbir ülke kendi iç maliyetlerinin altında bir ticaret haddinden kendi malını ihraç etmek istemeyecektir. Ticaret hacmi arttıkça, ayakkabı ithalatı da artmış olacaktır. Türkiye'nin iç piyasasında ayakkabı miktarı artacaktır. Ayakkabının marjinal faydası düşecek ve fındık cinsinden fiyatı da düşecektir.

Dikey Eksendeki Malı ihraç Eden Ülkenin Teklif Eğrisi:

İtalya'nın teklif eğrisi, ülkenin iç maliyetlerinin üzerinde olacaktır. Çünkü İtalya kendi iç maliyetlerinin altında bir ticaret haddinden kendi malını ihraç etmek istemeyecektir.

Teklif Eğrileri ile Dış Ticaret Dengesinin Gösterilmesi:

Teklif eğrileri yardımıyla denge noktası bulunabilmiştir. Dış ticaret dengesi, iki ülkenin iç maliyet doğruları arasında teklif eğrilerinin kesiştiği noktada oluşmaktadır. İki ülke arasında karşılıklı talep eşitliğini yani dış ticaret dengesini sağlayan tek dış ticaret haddi vardır, o da FU_1 'dir. Bunun dışındaki bir dış ticaret haddi, dış ticareti dengeye getirmez.

Teklif Eğrilerindeki Kaymalar:

Bir teklif eğrisi hem arz hem de talep eğrisi özelliklerine sahip olduğu için, bir ülkede arz ve talebi değiştiren faktörler teklif eğrisinin de yer değiştirmesine neden olur. Bir teklif eğrisi değiştiğinde dış ticaret hacmi ve dış ticaret haddi olmak üzere iki etki ortaya çıkacaktır. Bir ülkenin ihracat malının fiyatının düşmesi o ülkenin aleyhine, artması ise lehine refah etkileri doğuracaktır. Çünkü dış ticaret yapılıyorsa her iki ülke de az ya da çok kârlı olacaktır.

Bu Özetin tamamını, Çıkmış Sorularını, Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/uluslararasi-iktisat-ady212u?search=%C4%B0KT210U>